

Antti Haapalaisen muistolle (10.9.1946 – 7.3.2023)

Antti Haapalainen voidaan lukea sotahistoriatyössä lohen sukuun kuuluvaksi, taipumattomaksi, vastavirtaan taistelevaksi heimonsa jaloimmaksi edustajaksi. Päämäärätietoinen työnsankari, joka tiesi mitä halusi, tavoitteet olivat selvät. Joskus hän saattoi tuoda mielipiteensä esille, mikä ei ollut aina kaikkien mieleen.

Heti yhteistyömme alussa varmistin hallituksen eräiden jäsenten vastustuksesta huolimatta Antin idean nostamisen Rukajärvi-keskuksen keskeiseksi seinätauluksi. Tuo kiistanalaiseksi muodostunut Kenttävartiopuolustuslinjan kartta tukikohtamerkintöineen on sillä paikalla vieläkin. Emme suinkaan olleet Antin kanssa aina samalla kannalla. Vuoropuhelu oli rakentavaa ja asiapohjaista. Antilla oli selvä näkemys oman työnsä suuntaamisesta ja hän näki omien resurssiensa puitteissa ja sen avulla hyödyntävänsä koko yhteisömme toimintaa parhaiten. Työn tulokset ovat kiistattomat ja olivat koko ajan, aina vuodesta 2013 yhdistyksemme käytettävissä ja laajemminkin. Antin ja Reijo Pulkkinen yhteistyön tulokset saatiin myös Suomen Sotahistoriallisen Seuran sivuilla julkaistuksi.

Antti jäi eläkkeelle 2009 ja sen jälkeen hän toteutti unelmansa ja mittava yli 14 vuotta kestänyt työ tuli loppuun suoritetuksi. Työn valmistuttua Antti halusi lahjoittaa kaikki työnsä tulokset yhdistyksemme ja sen jäsenten sekä historiantutkijoiden käyttöön.

Lahjoituspäätöksen tehtyään Antti tuntui kovin helpottuneelta. Tähänkin edellä kerrottuun pätee vanha kansanviisaus: ”Jaettu ilo on kaksinkertainen ilo.”

Antti soitti minulle tammikuun lopulla. Syvästi mieltä liikuttava puhelu. Hän ilmoitti haluavansa tavata. Antti puhui hiljaisella, heikolla äänellä ja kertoi lyhyessä puhelussaan, että hän on vakavasti sairastunut ja ettei hän tule näkemään enää kesää ja sitä ennen asiat on saatava päiväjärjestykseen. Samalla hän ilmoitti luovuttavansa yhdistyksellemme kaiken sotahistoriatyössä kokoamansa aineiston. Tuohon tilaisuuteen Antti toivoi osallistuvan myös yhdistyksemme sihteeri/taloudenhoitaja Jari Kärkkäisen.

Tapaamisemme toteutui 15. päivä helmikuuta. Ensin keskustelimme kahvipöydässä, johon keskusteluun osallistui myös Antin puoliso. Antti kertoi tapaamisen tarkoituksesta ja lahjoituksestaan. Esitin hänelle yhdistyksemme puolesta ja myös henkilökohtaiset kiitoksemme. Kiitollisena lahjoituksesta luovutimme yhdistyksemme arvokkaimmat teokset. Esitimme, että tällä lahjoituksella haluamme osoittaa kiitollisuuttamme myös hänen puolisolleen ja lapsilleen.

Kahvittelun jälkeen Antti halusi selvittää meille perusteellisesti lahjoituksensa sisällön ja esittää samalla myös sen, miten lahjoitusta hänen mielestään tulisi yhdistyksen sotahistoriatyössä hyödyntää. Jatkoimme keskustelua Antin työhuoneessa peräti neljän tunnin ajan. Tuossa keskustelussa sain hänen ranskalaisin viivoin laatimansa esityslistan, minkä mukaan hän johdatteli asiakohtaista esittelyä.

Keskustelun lopuksi Antti halusi esittää yhdistykselle kiitoksensa siitä, että hän voinut osallistua ja olla omalta osaltaan tukemassa arvokasta sotahistoriatyötä yhdessä niin monien arvostamiensa henkilöitten kanssa. Nimiäkin hän toi esille.

Pentti Kärkkäisen laajat arkistotutkimukset tulivat Antin tietoon eräällä Rukajärven matkalla. Siellä hän näki Pentin kokoaman 14. divisioonan vastualueen kartan syksystä 1943 aina sodan loppuun saakka. Se käsitti kartan Ontajärveltä Nuokkijärvelle. Tuo kartta

innosti häntä käynnistämään yksikkötasoiset tutkimukset, missä hän saattoi hyödyntää aikaisempaa työtään Rukajärven suunnan karttakirjaa ja Kenttävärtiopoolustuslinjaa varten kerättyjä arkistotietoja.

Aivan viimeiseksi Antti otti esille toivomuksensa siitä, miten hänen poismenonsa jälkeen tulee menetellä. Hän kertoi antaneensa vastaavat ohjeet myös perheelleen. Rukajärven suunnan historiayhdistykseltä hän toivoo, että aineisto asetettaisiin esille Lieksan Rukajärvi-keskukseen ja että sen digitaalinen aineisto tulisi yhdistyksen käyttöön, siihen hän oli saanut Reijo Pulkkisen suostumuksen. Lopuksi Antti ilmoitti havainneensa yhdistyksessä olevan käytäntönä, että poismenneistä veteraanijäsenistä ja myös muista jäsenistä julkaistaan muistokirjoitus. Antti ilmoitti, että: ”sen voitte tehdä vallitsevan käytännön mukaisesti.” Muistokirjoituksen tulee keskittyä pelkästään hänen osallistumiseensa yhdistyksen sotahistoriatyöhön. Ilmoitimme omalta osaltamme toteuttavamme hänen viimeisen tahtonsa kirjaimellisesti, mutta samalla toivoimme tietysti hänen tervehtyvän vakavasta sairaudestaan.

Keskustelumme kesti neljä tuntia. Seuraavana aamuna (16.2.2023 klo 8:13) Antti lähetti viestin kuvan kera, mikä kuuluu seuraavasti: ”Kiitos käynnistä. Olipa mukava rupatteluhetki – joo 4 h, eipä huomannut ajan kulua. Kiitos varsinkin muistamisesta = Jotos.”

Vastasin Antin kirjoitukseen kiitoskirjeellä, missä kertosin keskusteluamme. Paljastin hänelle muutaman salaisuuden, mikä on ollut vain harvan hallituksen jäsenen tiedossa. Siksi lienee paikallaan, että julkaisemme tuon kirjoitukseni tämän muistokirjoituksen liitteenä. Se kertoo kaikille, miten poikkeuksellisesta henkilöstä on kysymys, kun puhumme Antti Haapalaisesta ja hänen sotahistoriatyöstään. Mittava työ valmistui ajallaan. Uutinen Antin poismenosta järkytti, silti vaikka Antti itse ilmoittikin voimiensa hiipuvan.

Antti on poissa, mutta hänen työnsä elää. Jäämme syvästi kaipaamaan yhdistyksemme entistä hallituksen jäsentä Antti Haapalaista.

Otamme osaa omaisten suruun.

Tenho Tikkanen

Rukajärven suunnan historiayhdistys ry. puheenjohtaja

Antin hautajaiset 25.3.2023 klo 14.30 Kuopion Pyhän Pietarin kappeli, os. Siunauskappelintie 3, 70110 Kuopio.

Liitteenä kirje 16.2.2023

Kirje Antti Haapalaiselle 16.2.2023:

Kiitos paljon kaikesta. Ja Kiitos kirjeestäsi.

Olen samaa mieltä mitä totesit: "Olipa mukava rupatteluhetki 4 tuntia, eipä huomannut ajan kuluu."

Erityisesti iloitsin siitä, että henkinen kuntosi, iloinen olemuksesi ja työsi tulokset tulevat olemaan Sinun ja myös puolisesi Helmin päätöksen mukaisesti jatkossa esillä yhteisen yhdistyksemme toimipaikoissa Rukajärvi-keskuksissa ja digiarkisto yhdistyksemme käytössä siten kuin olit jo valmiiksi Reijon kanssa asiasta sopinut.

Kiitin Sinua yhdistyksemme hyväksi tekemästäsi sotahistoriatyöstä. Halusimme kirjata kiitoksemme muistoksi luovuttamiemme kirjojen omisteeseen.

- Pentti Perttuli Rukajärven suunnalla (11.10.2011)
- Pentti Perttuli – Kirjoituksia Rukajärven suunnan perinnetyöstä (22.5.2011)
- Rukajärven rintaman taidetta Jatkosodan ajalta (4.6.2009)

Kirjojen omistusteksti kuuluu:

"Antti Haapalaiselle parhaat kiitoksemme yhdistyksemme hyväksi tekemän sotahistoriatyön johdosta.

Kuopiossa 15.2.2023

Rukajärven suunnan historyyhdistys ry ja Rukajärven suunnan historiikkitoimikunta.

Tenho Tikkanen ja Jari Kärkkäinen"

Sama teksti merkitään myös Sinulle ja perheellesi lahjoittamamme muistoesineen "Jotos-pienoismalliin" ja sen historiikkiin. Tuohon 5.6.1966 vihittyyn Lieksan Vapaudenpuiston Jotos-veistokseen johtanut veteraanien kenraalimajuri E. J. Raappanan hautamuistomerkin paljastustilaisuuden jälkeen 2.6. 1963 tekemä päätös muistomerkin hankkimisesta oli ensimmäinen Rukajärven suunnan veteraanien tapaamiset käynnistävä hanke. Tuo Lieksan Vapaudenpuiston Jotos-veistos oli ensimmäinen Rukajärven suunnan veteraanien tapaamisten ensimmäinen yhteinen toteutunut tapahtuma sodan jälkeen. Luonnollisesti emme unohda sitä, että vuodelta 1953 peräisin oleva Rukajärven risti oli ensimmäinen muistoristi maassamme.

Olin keskustellut vierailustamme luonasi myös muiden Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan jäsenten professori Martti Soikkelin ja kirjailija Antti Tuurin kanssa, joten he ovat tässä tervehdyksessä täydestä sydämestään mukana.

Jotos-muistomerkin luovutuksella halusimme osoittaa yhteisömme puolesta kiitoksemme myös puolisollesi, joka on niin monella tavalla kauttasi osallistunut yhdistyksemme sotahistoriatyöhön. Jotos-veistos on muisto työstäsi myös tyttärellesi ja hänen lapsilleen.

Esitin Sinulle henkilökohtaisen kiitokseni edellä esittämäni lisäksi siitä, että halusit vieraillla syntymäkodissani Lassilassa Rukajärven perinnepolulla, keskustella isäni kanssa täällä. Muistan Sinun todenneen tuolloin minulle: "Arvostan työtäsi mikä tulee esille siitä, miten hyvin hoidat vanhempiasi". Tuota toteamustasi en tule unohtamaan koskaan ja se lämmitti sydäntäni.

Lisäksi esitin kiitokseni myös siitä, että olit aloittanut mittavan kenttävartiopuolustuslinjan viimeisen osion joukko-osastojen sijoittumisesta juuri III/JR 10:stä. Siihen miksi näin,

saimmekin Sinulta vastauksen, että juuri tällä halusit osoittaa kiitollisuuttasi isääni kohtaan, kiitollisuutta niistä keskusteluistasi isäni kanssa täällä Lassilassa ja myös kotonasi isäni kanssa vieraillessamme Teillä vuoden 2013 keväällä. Tuolloin suunnittelimme Rukajärvi-keskuksen perustamista Lieksaan.

Olin kuvitellut muistavani kaiken. Siinä erehdyin. Olin unohtanut täysin missä ensikerran tapasimme, no missäs muualla kuin Sota-arkistossa ("23/4/2010", siitä löytyy minulta jopa lähettämäsi kirje).

Vähitellen vuosien mittaan opin tietämään miten tärkeä paikka Sinulle Nurmes oli. Siksi kerron asiasta hiukan lisätietoa, mikä on harvemman tiedossa.

Pyrin tosiaan ensimmäisenä löytämään Rukajärvi-keskukselle paikan Nurmeksesta. Olin siis varannut tontin ja kelojuutkin, joista kerroin – 60 cm läpimitta latvalta. Puut olisivat maksaneet tuolloin 20.000 euroa. Ne oli meitä varten varattu vielä vuoteen 2015. Jouduin varmistamaan varauksen lainaamalla v. 2014 kyseiselle henkilölle 7.000 euroa, minkä menetin lopullisesti. Muistutan, että etsimme Rukajärvi-keskuksen paikkaa muualtakin, Kiuruvedeltä (vanha säästöpankintalo), lisalmesta (Mäntylän puhallinmuseon tilat Koljonvirralla) myös Lieksasta, mikä avattiin 1.7.2013. Valitettavasti en voinut luottaa täysin Franz Betken lupauksiin. Kerronpa tässä, että Timitran isäntä jätti maksamatta kirjanmyyntituloja ja pääsymaksuja yli 20.000 euroa. Valitettavasti tuota alkuperäistä Nurmeksen suunnitelmaa ei päästy toteuttamaan, vaan porukka vei toiseen suuntaan ja Nurmeksen tonttivarauskin ehti purkautua. Nurmes kiinnosti luonnollisesti siksi, että Rukajärven suunnan historiikkitoimikunta oli perustettu Nurmeksen Bomban "Maailman näyttämöllä" 15.6.1986. Se käynnisti oikean Rukajärven suunnan veteraanien sotahistoriatyön, muut tapahtumat olivat pelkkiä pyhäpuheita ja tapaamisia. Veteraanien toimesta olin 26.4.2007 tullut valituksi Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan jäseneksi. Ennen kohtaamistamme 2010 olin käynyt tutustumassa Nurmeksen museon aineistoon ja siellä pannut merkille erään hienon Rukajärven rintaman kaluston, mikä sitten myöhemmin oli esillä toimestasi Nurmeksen kaupunkimuseon näyttelyssäkin ja lopulta paljastui myös minulle, että tuo kalusto oli isäsi kalusto.

Näyttelyssä oli esillä museolle lahjoitetut Veikko Haapalaisen sotilaspuku, puhdetyöt, valokuvat, sotilaspassit, kunniamerkit ja niiden omistuskirjat sekä Krh.K/JR31 sotatietäulu.

Onnistuneen näyttelyn takuuna oli Nurmeksen museon osaava henkilökunta museonjohtaja Meri-Anna Rossanderin johdolla. Kuvassa Meri-Anna ja Antti Haapalainen

Mikäli Rukajärvi-keskus olisi tullut Nurmekseen, uskon että ajatukseni Rukajärven tiestä olisi voinut olla nyt Ilimantsissa valitun "Sotatien" kaltainen ratkaisu. Se olisi käsittänyt eräänlaisen sotahistoriareitin Kainuun ja Pielisen-Karjalan alueilla. Rukajärven tie ajatus sitten muuttui kuultuani mitä Pentti Perttuli oli tuosta asiasta lausunut v. 2004 Lieksassa käydessään. Em. ajatus syntyi siis 6.9.2008 kirjoittaessani kutsukirjekuoreen asioita mistä veteraanit tuossa Kajaanin veteraanitapaamisen tilaisuudessa pyysivät "nuorempaa sukupolvea" puhumaan.

Näistä ja paljon muista asioista keskustelimme eilisen tapaamisemme yhteydessä. Olemme kovin kiitollisia, että halusit esittää avoimesti toivomuksesi mittavan työsi tulevasta esille asettamisesta ja käytöstä valmiin suunnitelman muodossa. Arvostamme ja lupauksemme mukaisesti esityksesi toteutuu jo tulevan kevään aikana, mikäli se meistä on kiinni. Työsi tulee hyödyntämään ennen kaikkea kaikkia jäseniämme, mutta myös kaikkia sotahistoriatyötekeviä ja myös tieteellisten tutkimusten tekijöitä. Työtämme kohtaan ovat esittäneet kiinnostuksensa useat tutkijat.

Yhdistyksemme tavoite aineistomme tietojärjestelmään tallentamisesta tulee esille yhdistyksemme kevätkokouksessa hyväksyttävässä toimintasuunnitelmassa. Hallitus on jo päättänyt esittää vuosikokoukselle, että kaikilla jäsenillä on oikeus tallentaa keräämänsä aineisto ensin yhteisen yhdistyksemme hallinnoimaan tietokantaan, siis ensin omaan käyttöönsä ja sieltä kukin voi itse siirtää aineistonsa yhteisesti käytettäväksi. Tämä vähentää yhteistä työtaakkaa ja talkootyö maksaa vähiten. Näillä keinoin toivomme varmistuvan jäsenkuntamme toimesta kerätyn aineiston hyväksikäytöstä ja hyödyntämisestä jatkossa. Luonnollisesti tämä Sinun nyt luovuttamasi digitaalinen aineisto on sen hyvin merkittävä osa ja myös tuo kirjallinen materiaali tulee aikanaan sen osaksi myös erikseen digitoituna.

Arvostan keskustelussamme esittämäsi toteamusta, ettei Kenttävartiopuolustuslinjaa koskevaa tutkimusta olisi syntynyt ilman RSHYry:tä ja sen välityksellä luotuja henkilöyhteyksiä. Mainitsit nimiäkin, Reijo Pulkkinen, Ossi Laine, Leevi Kuokkanen, Pentti Kärkkäinen ja Hannu Kauppinen. Erikseen toit esille kaksi henkilöä, Ari Komulaisen ja Kari Gråstenin, joille toivoit annettavan digiaineistosi. Työsi on mittava ja lopputulos mahtava.

Voidaan sanoa, että meillä on ollut suurta onnea saada Sinut ja sitä kautta luodut vahvuudet koko Kenttävartiopuolustuslinjaa koskevan arkistotutkimus- ja maastotutkimustyön kautta hyödyntämään niin monien henkilöitten suku- ja sotahistoriatyötä tulevaisuudessa. Harvoin tulee ajatelleeksi sitä taloudellista tukea minkä karttatietojen pukeminen kirjaksi toi yhdistyksellemme. Laskemasi 11.005 euron tuotto on merkittävä. Toteat siitä hienosti: "Itselleni sain tekemisen iloa ja hyvän mielen."

Kiitos Antti arvokkaasta lahjoituksesta, digi- ja käsiarkistostasi, kirjallisista tuotteista ja myös sotahistoriakirjoistasi (87 kpl).

Kiitos lähettämästäsi valokuvasta. Kiitollisin mielin eilistä 15.2.2023 hienoa tapaamista muistellen

Tenho

PS: Lähetän tämän kiitoskirjeeni kuvan kera Jarin lisäksi myös Reijolle, joka lienee Sinulle erityisen tärkeä ystävä. En unohda toivomustasi. Sen toteutamme heti ensi tilassa.